

manuscript
1786.

127

218

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

QUOD LIBETARIIS DISPUTATIONIBUS

*manè discutienda in Scholis Medicorum, die Jovis nonâ mensis
Februarii, anno Domini M. DCC. LXXXVI.*

M. PETRO-JOSEPHO MORISOT DESLANDES,

Doctore Medico, Præfide.

*An morborum, cessante mensium fluxu, Therapeia, quæ difficillima, rationali medicinâ
duce, felicior?*

I

FUNCTIONES mulieribus propriæ, & ipsa muliebris natura, totidem
plerumque sunt morborum causæ. Corporis feminei compages, mollior quàm
esse viris solet, fibra carnea laxior, nervea debilior, textus cellularis copiosior.

A

E

Feminae, infantes & à morbo gravi convalescentes peculiarem constituunt classem, cujus character, debilitas: habent pulsum frequentiores, facilius commoventur & convelluntur, subitaneas, quandoquo stupendas patiuntur mutationes, & leviori de causâ, in morbum incidunt. Nam *infirmas*, monente Cello, *omnibus patet infirmitatibus*. Egrotant insuper puellae, motu pubertatis primo, & nonnullae, singulâ mensium periodo: egrotant praegnantēs, puerperae, nutrices. At, nullo vitæ studio, nullâ occasione, morbis gravioribus & periculosioribus alicui affligitur femineus sexus, quam eo tempore, quod vulgò, *Tems critique*, vocant. Accersitus Medicus, quid faciat, incertus haeret; nunquam ferè morbus simplex venit curandus; morbum geminat aucta praeter modum, tunc nervorum vis sentiens; obviae fiunt contra-indicationes, & anomaliae. Clinico detestatae. In omnibus feminarum morbis, siue propriis, siue cum virili sexu communibus coctiones observantur difficiles: regulam enim, nec violento solidorum & fluidorum motu perficiuntur; hic ferè perpetuo, abnormis & inconditus nervorum motus functiones omnes subvertit: Quae ad conceptum, partum & lactationem sunt dicata organa, diros atque difficillimos experiuntur morbos: uterus cum omni-vis ferè corporis partibus consentit, mammae eminentet cum utero. His organis dolentibus, totum condolere corpus non mirum; dolent autem maximè, cum purgationes menstruae feminis valedicunt. Quam volupe foret earum miseram adeo sortem, sub Medicinae rationalis legibus, leniri posse!

I I.

MENSIIUM *snis, malorum initium*. Foeminae quidem morbis acutis, tunc raro consistantur. Ast eis incumbit chronicarum affectionum cohors: haemorrhoidibus tumidis & dolentibus vexantur; flatus, convulsivè, fursum erumpentibus concutiuntur: tumet regio epigastrica: borborygmi, per totum intestini tractum murmurant: alvus constipatur: miseras dirè exercent passio hysterica & melancholia: quandoque lentâ & hecticâ febre tabescunt: aliae spirandi difficultate, ad minimum motum, corpiuntur: occurrunt, quas hemierania, bis, ter, quaterve, mensis spatio, immaniter torquet: nonnullas aurium tinnitus continuè molestat: in apoplexiam & paralyin incurruunt quaedam: non paucis superveniunt haemorrhagiae uterinae, enormes, pertinaces, inordinatè recurrentes, quas excipiunt cachexia, aqua intercus, aut uteri ulcus, cancer: alias videre est rheumatismo, articularum dolore acerbissimo tentatas: non deficiunt exempla mulierum, quibus tibiae, pedes enormiter intumescunt: cutem qui-usdam deturpant impetiginis, herpes, erysipelas: tandem, nullâ aliâ aetate, mammarum atque uteri cancro aequè obijciuntur feminae.

In magnarum urbium otio atque deliciis, paucae his aut illis malis sunt immunes; quod de nostrâ urbe Parisinâ imprimis verum est: ibi cumulantur causae omnes, quibus plethora natales debet. Vaporum nubes urbi continuo superincumbunt, pensiles, quibus veluti balneo, immerguntur Parisini incolae: undè fibrâ nascitur laxitas, quae ad plethoram concipiendam tantum valet: plenioris nutrimenti cibo & potu onerantur mensae: ineiti otio torpent feminae, nec earum corpora perpirant. Quid? si hujus causae accedat altera morborum foecunda parens, nempe omnigenarum cupiditatum ludus insolens, quo ita pessumdatum nervorum

tonus, ut exlex & *immorigerus* omnino sit. Tu ne quaeris igitur, quare mulieres, Parisiis, quiescente menstruo fluxu, tot pateant malis: dum vix unam aut alteram, in aëre campestri, & rulicano mori viventem, tunc egrotare observaveris. Feminas à plethorâ vindicant parva mensa atque labor improbus, à morbis nervae casta morum simplicitas.

I I I.

QUI fit ut mulieres, felici prole fecunda, subito, circa ætatis annum quadragimum quintum, in sterilitatem naturalem incident, ingens disputandi argumentum. At Clinico satis est, mala, quibus, tunc temporis, obducuntur, ritè cognoscere, causas evidentes disquirere, & ad praxim certiorum, causarum cum effectibus nexum, quantum fieri datur, conspiciari.

Quò homo originè suæ propior, et pluribus vasibus fluido perviis donatur. Probatè anatomicæ injectiones. Crescit infans, crescit puer, quia partes habent fluido intus prementi magis obsequiosas. Stat juvenis, jam robustior factus, quia partes firmiores non se amplius explicari sinunt. Nullà alià ætate, vis vitæ fortior, uberior, profundius magis impatiens, organa secretoria & excretoria plus vigent, sensus omnes tum exquisiti, cutis tandem æquè nitens. Labentibus annis, & posito fervore juventutis, fit maturus homo, juvenem inter & senem medius hærens. Verùm, emenso hujus temporis spatio, fieri incipit partium rigiditas, senis præcunctia, & principium: nam senescere cœt siccescere. Senium ergò morbus, qui feminis citius, viris tardius obrepit. Corporis partes, jam de sua pristina flexibilitate, vi tonicæ junctæ, multum amiserunt: occalescentibus tenuissimorum vasorum innumeris myriadibus, quibus secretionum & excretionum opus perfici cœt, minor erit humorum proventus functionibus variis famulantium: eorumdem minor quoque expectanda energia. An quòd spiritibus sint minùs divites? verissimillimum est. Præterea, solitis jam excretionibus corpus defraudabitur; excernenda intus retinebuntur; unde humores spissitudinem cum acredine contrahent: nam spissitudo, acrimoniæ comes individuus esse solet. Equidem, jam senescentes multa circumveniunt incommoda: de operisioe alimentorum coctione, de sonno breviori queruntur, oculi caligare, aures obscurdescere incipiunt, pedes sunt minùs firmi, floridus perit decor, rugæ cutem aperant, capilli desiliunt, vel quos caput habet, cani sunt, denique generandi vis minor aut nulla. Clinica nos docuit observatio hominum plerisque, ab ætatis suæ quadragesimo-quinto, ad quinquagesimum-quintum, hæmorrhoidibus, arthridibus, nephritidibus, lithiasibus, herpetibus, erysipelatibus, apoplexiæ & paralytici obnoxios vivere. Foeminarum perinde est: sed his alia subit, hæce vitæ periodo, ægritudinum causa, quâ nulla feracior. Ubi scilicet purpureum laticeum, singulo mense, per uterum fundere desinunt, sit plethora vel generalis, vel particularis: sanguis devious, quaquà verum refluxus obstructions producit, vasorum dilatationes, apopleiones, ruptiones, anxietates, torpores, stupendas nervorum irrationes: nam pondus nervis impositum, si non maximum, pro simulo est. Ex his verò fontibus, naturæ & facie diversi innumeri pullulant morbi.

Felices, ter & amplius mulieres, quarum catamenia, sensim sine sensu, mense singulo, minuuntur, sine hamorrhagiâ, per unum aut alterum annum, antequam penitus evanescent: signum est optima esse uteri flamina, vasis gradum & æqua-

liter occalescentibus: sensus caloris subitanei, cum levi sudore, identidem sursum erumpentis, totum eis malum est; & in omen faustum vertere solent. Minus sunt fortunatæ mulieres plethoricæ, quarum menses subito cessant, sine ulla noxâ apparente: suspecta habere debent bona sua; verendum ne diu hospites & iuculomes maneant. Magis de vitâ periclitantur, quæ in mensium exitu, hæmorrhagias patiuntur; si profusiores fuerint, & per menses duraverint, metuenda cachexia, & à solutâ sanguinis diathesi, hydrops; si autem, postquam fluxerunt, per menses aliquot, denuò erumpant, incertis periodis, & solitò uberiores, ne vitatus sit uterus timendum: alternantes illas hæmorrhagias foveant plerumque uteri obstructions, varicosæ dilatationes, imò fungosæ vegetationes, quas polypos vocant. Mammarum & uteri obstructions, præ cæteris omnia sunt reformidandæ: nervis copiosissimis confita illa organa, sensu donantur exquisitissimo: Si inflammationem concipiunt, vix resolvitur; si in suppuratum abit, ex ulceris cavo stillat materies, quæ puri blando prorsus abssimilis, summâ, quâ pollet acredine, exedit, non regenerat; si verò à venis fuerit resorpta, atque sanguini transfusa, febrem hecticam accendit, nullâ arte, hæcudum cognitâ, extinguendam; cruciatus horrendos sedasse unicum medentis solatium, unica laus. Plus molestiæ asserunt, periculi minus affectiones nerveæ. Mulieres quarum sanguinem inficit virus herpeticum, aut aliud quodvis, ut sibi caveant sunt admonendæ; his, uteris, singulis mensibus, emunctorii, cauterii vice, quodammodo fungebatur. Gratulari solent feminis, quæ tunc pinguescunt: sed nonnullas apoplexiâ perculsas vidimus. Occurrunt, quibus sudores profusi manant, cum bonis earum rebus: at metus est, ne casu fortuito, aut perversâ medicatione, supprimantur.

I V.

MEDICORUM aures undique circumsonant, fœminas, eâ atate, cui *Tems critique* nomen est, nullam faciendam esse medicinam, & conditionem earum, quæ remediis utuntur, multò peiorem fieri. Huic præjudicatæ opinioni ansam dedisse, infaustos plerosque curationum eventus verisimè limum est. Solentia duo in usum veniunt remedia, venæ sectio & purgatio. Venam semper in brachio tidunt, ab utero revellendi causâ: verum quis inficias ibit venæ sectionem in brachio institutam, non aliquandò fuisse noxiam? Ad purgationem confugit, velut ad sacram anchoram, imperitum vulgus: pleam à potione sumptâ purgante, secutam esse catharin lætantur; at purgationis postridiè, rarius ipso die, omnia recrudesce mala sentiunt, imò quandoque graviora. Nonnulli aperientia suadent remedia, ut obstructa referantur, optimo reipsâ consilio: attamen sub eorum usu, non semel vidimus obstructions in deteriorem abiisse indolem. Balnea multis profunt, quibusdam periculosa; ex faciei rubore intento judicare est sanguinem versis caput, magno impetu derivari. Narcotica, in nerveis affectionibus adhibita medentis sæpè expectationem fallunt, turbas movent. Ab assumptis adstringentibus tlypticis, in profluvio uterino copiosiori, pessima succrescere mala non rarum. In antispasmodicorum usu multi conquelescunt; at, si bonâ fide fuerint, se vanâ spe delusos esse fatebuntur. Præstans sonè auxilium, inusitum brachio cauterium; nonnullis tamen nihil aliud est quàm malum novum priori additum.

5

Duram itaque Clinico incumbere provinciam non diffidendum, quoties ei morborum, hoc tempore, mulie ibus supervenientium, cura demandatur. Rem verò aliis contemplanti, sese offerunt causæ, quibus plerumque debentur inania Artificis conamina. Scilicet Medicastrum mensium exitum unice respicient, s. promiscue habent omnes status morbosos inde oriundos, licet, toto cælo, differant: relationum doctrinæ, quâ tota fiat Ars salutaris, penitus ignari, ne cogitant quidem de considerandâ muliebri naturâ, de systematis nervosi, in foeminas portentoso, hâc occasione, dominio, de ætatis lenis effectibus, tandem de individuorum temperamento, plura, quàm vulgò creditur, complectente, & quod, in infinitum propè variat morbos. Sed vana quid proficiunt remedia, sine rationalis disciplinæ legibus? Si usquam valet, certe in medicinali arte vetus illud effatum: *Qui bene dividit, bene definit.* Et vero dum singula quæque ponderat Medicus, novum artis industriæ locum adspicere juvat.

V.

1°. **M**ALA, ex mensium quiete orta, levi operâ, sæpè prævertuntur; semel nata ægris sanantur, imo quandoque nullam recipiunt medelam. — In hoc censu recensendæ affectiones quædam nervæ, hæmorrhagiæ uterinæ contumaces, mammarum & uteri ulcus, cancer.

2°. Fœminæ complures, quibus, per menses & annos, nulla inde mali labes contigit, tutas, sine medicinâ, non esse comperimus. — Tacite, variis in partibus, infarctu nato, post duos tres-ve annos, inexpectati & truculenti erumpunt morbi.

3°. Mulieribus, quæ copiosum sanguinem, singulo mense profundere solebant, ter, aut quater, vena secunda, primo cessationis mensium anno, minùs, secundo & tertio adhuc minùs: venæ-sectionem, si necessaria fuerit, nullum aliud supplere valet remedium. — Fœminæ venæ-sectionem melius tolerant quàm viri; sanguine copiosiori turgent; ad mollitiem ac suavitatem mentis & corporis totæ fuerunt compositæ; huic sapienti Naturæ voto favet temperamentum sanguineum, quod sexui fœmineo proprium; Lutetiæ Parisiorum, fœminæ ferè omnes sunt plethorice.

4°. In uteri hæmorrhagiâ, missio sanguinis è brachio, citò citiùs instituenda; tardius nihil proficit. — Vasis, ex fluxu diuturniori, inducitur laxitas.

5°. Si, post duas, tres-ve sanguinis missiones, pergat hæmorrhagia, absente febre, ad alia confugiendum auxilia. — Signum est vitiatum, obstructum esse uterum; aut profluvium sic perennare, ex sanguinis solutâ crasi. In priori casu, juvant apertientia: in altero casu, vini antiscorbutici potu, non semel, hæmorrhagiam profigari observavimus.

6°. Si, ad prævertendum profluvii uterini reditum, tibi in animo sit, è brachio sanguinem mittere, cave ne mittatur, circâ solitum menstruæ purgationis diem; medium, inter duas *Epochas*, tempus eligendum. — Neglectâ hac cautelâ, menses, ferè perpetuò cum hæmorrhagiâ, erupisse vidimus.

7°. In enormibus capitis doloribus, aut in anginâ inflammatoriâ, vitiatu utero, hirudines temporibus & collo appositæ, multis solatio fuerunt & remedio. — Sanguinis ex utero profluvium, aut aliud hujus organi vitium, venam in pede tundere vetabat.

8°. In affectionibus nerveis, vena in brachio secta malum quandoque adauget: non unâ vice, præmissâ sanguinis è brachio missione, saphenam eodem die, secundam iussimus: nec fuit pœnitendi locus, sano quidem utero. — Nonne sanguinem è saphenâ mittendum audacter iubent Practici celserrimi, in morbis acutis, hac ætate, supervenientibus, aut in gravissimis capiti insiditis ictibus?

9°. In tibiario & pedum intumescentiâ durâ & renitente, venæ-sectio nullum periculum involvit. — Tumor non est œdematosus; nam vix prementi digito cedit, pressionem nullatenus servat, nec in lecto sublidet; aliudmè urinæ ubertim fluunt.

10°. Medicamentum purgans, omnium usitatissimum, simul & nocentissimum: plethoræ non medetur; sanguinis ex utero profusiones revocat: melancholicis, hystericis & hæmorrhoidariis, sæpè sæpius, venenum. — Cathartica medicamenta non purgant, nisi irritando. Porro, his omnibus, nervi intestinorum, sunt mobilissimi, & à quacumque causâ irritante, in motus rapiuntur spasmodicos. Aliunde hæc spasmodica contractio sanguinis circulo obicem ponit; hunc ad inflammationem magnâ nescitur proclivitas. Probat deject ones glutinosæ gallicæ *glaïres*, quæ status inflammatoriæ, saltem proximi, effectus & signa sunt. Agrotantes ergò vanus illudit error, dum sibi gratulantur, quòd ab epoto med camento purgante, multa deiecerint cruda & glutinosa vernies aliquandò emulantes.

11°. Catharticum non postulant flatus sursum & deorsum erumpentes, quoties nihil olent. — Merè sunt spasmodici motus, quibus aer in ventriculo, & tubo intestinali contentus, cum impetu ac murmure, huc & illuc fertur, & foras protruditur.

12°. In morbis nerveis, cathartico tutius vomitorium — Hujus tamen usus altioris est indaginis. Nausea continua, quæ, à sumpto cibo sedatur, atquit materiam acrem in ventriculo nidulantem, & vomitu eliminandam: tunc si merè sit nervea, sine materie, periodicè recurrens, si de nausea queratur femina, cum oris amaritie, post iræ motum, aut aliam animi vehementem affectionem, vomitorium exitiosum.*

13°. Tunc tantum purgandi locus est, quando manifesta saburra putrida subsunt indicia. Ea signa sunt oris fœtor, amarities, jejuno ventriculo, diarrhæa, flatus foetidissimi per anum emissi, putridæ colluviei non indubiata proles.

14°. Leniora sapissimè eligenda purgantia; & ab eis incipientem, si morbus validiora requirit: aloëica cane pejus & angue fugienda. — Inter emmenagogua potentissima aloë merito recensetur: non deint exempla profluvii sanguinis ex utero instaurati, in effectis mulieribus, post usum elixirii aloëici. *Trefschelt*, disti.

15°. Maximam, tunc, opem ferunt aperientia remedia; nec, sine noxâ, omituntur, in omni serè casu. — Pro variis circumstantiis seleguntur, martialia, amara, nitrosa, saponacea, quæ sola, vel inter se, vel cum aliis remediis mixta exhibentur.

16°. Ferrum, remedium aperiens, præstantissimum: in affectionibus nerveis, & in hæmorrhagiis uterinis, dilutum, tutius, in cachecticis & obesis mulieribus, exhibitum in substantiâ, perfectè diyisum, efficacius. — Femine ferri usum melius perferunt quàm viri, ob iunæm fibræ suæ laxitatem.

* Nota. A 30 annis & amplius, sequens vomitorium præscribere solemus. Reci. Radicia Ipœcacuanhæ, gr. oâodecim; Tartari tribiati, gr. unum; Confessionis de hyacintho, gr. triginta sex; Aquæ communis, uncias sex; Aquæ Naphæ & Syrupi Limonii, ana, drachmas sex. F. potio, quæ dividatur in duas partes æquales, Peracâ Emesi, alvum blandè subducit.

17°. Aquæ minerales, passionum chronicarum præsens remedium: Martiales cæteris aperientibus sunt anteponendæ. Acidulæ hæmorrhagiis uterinis sistendis plurimum conferunt. Profunt etiam in affectione nervæ. Cum cautelâ tamen sunt præscribendæ, si principio, quod *Gæx* vocant, sint admodum divites. — Earum potu offenduntur & convelluntur femine, quarum systema nervosum mobilissimum.

18°. Aquæ Thermæles neque biliosis, neque melancholicis proficiunt. — Obstructiones inflammant; profusiones sanguinis copiosiores reddunt. Eas autem nocivas esse admonemur, quando alvum constipant, & somnum arcent. Reverâ minus lædunt, si interponantur diluentia; aut si cum decocto vitulino dividente miscantur. Pro balneo Thermæles, optimæ, dum simul, pro potu sumuntur acidulæ.

19°. Aperientia, sub formâ siccâ, cachecticis, & obesis sunt imperanda: diluta, magis aque copiâ, nocent. — In iis fibræ laxitas aquarum stagnationibus locum daret.

20°. Succorum est nascitio & chærefolio expressorum usus familiaris: utinam æquè proficius! — Si crudi ingerantur, stomachum gravant. Aliudè principium volatile, quo turgent, per noctem ægrotantes exagitat: demùm ventrem siccant: artamen hydropicos juvant, salibus neutris, aut alcalicis fixis acuti.

21°. Antispasmodica, propriè dicta, suppetias ferunt, sed brevi evanidas; sola exhibita, non sanant; imò diù continuatâ flammam hæcticam intendunt: aliis remediis consociata magnum levamen afferunt.

22°. Opiatica remedia mulieres quàm plurimas commovent: tumultum certius sedant, si antispasmodicis adjungantur. — Nonnullis, pro narcotico sunt, sola demulcentia, temperantia.

23°. Cautè mercandum cum adstringentibus stypticis, potissimum si è regno minerali desumuntur: in enormibus uterinis profluviiis tantummodò sunt usurpanda. — Errant, neque errore excusata, qui in ejus remedii usu, diù perseverant, contra pertinaces hæmorrhagias: si malum ab obstructo utero fovetur, stypticum saltem inutile; sed quod pejus est, periculosissimum: nam sepius convertitur morbus prior in ulcus immutabile, & mulieres tabidæ pereunt.

24°. Balnea, maturè & assiduò adhibita, optimum & prophylacticum, & remedium, in passionibus nerveis, femicuria, imò pediculia, si labes nulla uterum infecit, anteponenda: vota uidentis implent, sine periculo. — Non paucas mulieres invenias, quæ balnea integra tolerare nequeunt. Demonstrant Phisici aquæ pondus ostingentes majus esse aëris pondere: corpus itaque, capite tenus, aquâ immersam, multo majori pondere premitur, quàm ipsum caput; hinc sanguis, hanc partem versus, facili adscendit.

25°. Cauterio tempestivè inuito, diris plerumquæ occurritur malis. Artamen quoties illius oræ & confinia, non identidem tument, rubent, dolent, aut ad minus pruriunt, inutile. In feminis quas infestat lues herpetica, aut alia quævis, statim atque prima apparent menstrua purgationis, brevi exituræ indicia, instituendum. — Herpeti non sunt femine æquæ ac viri opportune, nisi sint temperamenti biliosi, quod rarum: in genere, uti jam diximus, sexus femine temperamentum est sanguineum. At, vigiliis, liquorum ardentium abusu, & animi pathematis, temperamentum, quodammodò, mutari non infrequens: humores scilicet, perversâ vivendi ratione, eam contrahunt acridinem, quæ ad biliosum pertinet temperamentum.

(a) Cels.
Præfat.

In mari procelloso, & scopulis pleno, tutius navigat, qui vias sequendas; aut vitandas apprimè novit. Ne credas tamen singula hæc, quæ mox protulimus, esse perpetua. *Vix ulla præcepta perpetua recipit Ars salutaris* (a) Tota legibus, observatione fundatis, continetur nostra disciplina: verum, in tantâ morborum, causarum, effectuum, locorum & temperamentorum varietate, varianda artificia; regulis universè positis, modum, quem ratio jubet, apponere Clinici officium.*

Ergo morborum, cessante mensum fluxu, Therapeia, quæ difficillima, rationali medicinâ duce, felicior.

* Nota. Caveat tamen, ne deceptus specie recti, ab artis mente temerè recedat,

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Joannes-Jacobus NOLLAN,
Chirurgiæ latino idiomate Præ-
fessor.

M. Josephus-Ignatius GUILLO-
TIN, Scholarum Professor.

M. Gasparus COCHON-DU-
PUY, Regii Ordinis Eques,
Regis Consiliarius, & in Arce
maritimâ Rupifortis Anatomes
& Chirurgiæ Professor Re-
gius.

M. Benjaminus-Michael SOLIER
DE LA ROMILLAIS, Phar-
maciæ Professor designatus.

M. Carolus-Jacobus-Ludovicus
COQUEREAU, Serenissimi
Condai Principis Medicus ordi-
narius, necnon Regis apud
Peditatum cum gallicum, tum
extraneum, Consiliarius Me-
dicus.

M. Claudius-Carolus DEJEAN,

M. Claudius LAFISSE.

M. Franc-Maria LE MOINE,

M. Franciscus-Felicitas COCHU.

Proponerebat Parisiis, CLAUDIUS-BARTHOLOMÆUS-JOANNES LECLERC,
Parifinus, in Supremo Senatu Patronus, necnon Saluberrimæ Facultatis
Medicinæ Parifienfis Baccalaureus. A. R. S. H. 1786.

AB OCTAVA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Universitatis & Facultatis Medicinæ Typographi,
viâ dictâ du Fouarre, 1786.